

INNOVATSION IQTISODIY RIVOJLANISHDA XORIJIY TAJRIBASI

Farg‘ona Politexnika instituti talabasi

Berdiqulov Umarjon

e-mail: uberdiqulov1009@gmail.com

Farg‘ona Politexnika instituti talabasi

Odilov Olimxoja

e-mail: olimxujaodilov203@gmail.com

Annotatsiya: Zamonaviy jahon iqtisodiyotida innovatsiyalar iqtisodiy o‘shish va rivojlanishda hal qiluvchi rol o‘ynaydi. Dunyo bo‘ylab turli mamlakatlar o‘z iqtisodiyotlarida innovatsiyalarni rivojlantirish uchun innovatsion siyosat va strategiyalarni qabul qildilar. Ushbu ilmiy tadqiqot innovatsion siyosatni amalga oshirishning xorijiy tajribalaridan Shvetsariya va uning iqtisodiy rivojlanishga ta‘sirini o‘rganib tahlil qiladi. Tadqiqot moliyalashtirish mexanizmlari, davlat tomonidan qo‘llab-quvvatlanishi, tadqiqot tashabbuslari va iqtisodiyotda innovatsiyalar asosidagi o‘shishni rag‘batlantirishda texnologiyalarning rolini o‘rganadi.

Kalit so‘zlar: Innovatsiya, ish o‘rinlari, global innovatsiya indeksi, kashfiyot, tadqiqot, texnologiya, iqtisodiyot.

**ЗАРУБЕЖНЫЙ ОПЫТ ИННОВАЦИОННОГО РАЗВИТИЯ
ЭКОНОМИКИ**

Аннотация: В современной мировой экономике инновации играют решающую роль в экономическом росте и развитии. Различные страны мира приняли инновационную политику и стратегии для продвижения инноваций в своей экономике. В данном научном исследовании анализируется зарубежный опыт реализации инновационной политики в Швейцарии и ее влияние на экономическое развитие. Исследования изучают механизмы финансирования, государственную поддержку, исследовательские инициативы и роль технологий в стимулировании инновационного роста экономики.

Ключевые слова: Инновации, рабочие места, глобальный инновационный индекс, открытия, исследования, технологии, экономика.

FOREIGN EXPERIENCE IN INNOVATIVE ECONOMIC DEVELOPMENT

Abstract: In the modern world economy, innovation plays a decisive role in economic growth and development. Various countries around the world have adopted innovation policies and strategies to promote innovation in their economies. This scientific study analyzes the foreign experiences of the implementation of innovation policy in Switzerland and its impact on economic development. Research examines funding mechanisms, government support, research initiatives, and the role of technology in driving innovation-driven growth in the economy.

Key words: Innovation, jobs, global innovation index, discovery, research, technology, economy.

Kirish Innovatsiyalar 21-asrning bilimga asoslangan iqtisodiyotida iqtisodiy taraqqiyot va raqobatbardoshlikning asosiy omili sifatida maydonga chiqdi. Innovatsiyalar va texnologiyalarga sarmoya kiritgan mamlakatlar barqaror iqtisodiy o'sishga erishish, yuqori sifatli ish o'rinlarini yaratish va fuqarolarning turmush darajasini oshirishga muvaffaq bo'ldi. Innovatsion siyosatni muvaffaqiyatli amalga oshirgan xorijiy davlatlar tajribasini o'rganish o'zlarining innovatsion ekotizimlarini yaxshilashga intilayotgan siyosatchilar va manfaatdor tomonlar uchun qimmatli tushunchalar berishi mumkin. [1] O'zining aniqligi, sifati va innovatsiyasi bilan mashhur Shveysariya texnologik taraqqiyot va ijodiy zukkolikning jonli markazi bo'lib turibdi. Yevropaning markazida joylashgan bu kichik, ammo nufuzli davlat turli sohalarda, jumladan, muhandislik, fan, moliya va boshqa sohalarda mukammallik uchun global mezonni o'rnatdi. Shveysariyaning innovatsiyalar tajribasi mamlakatning tadqiqot va ishlanmalarga, tajriba, hamkorlik va istiqbolli yechimlarni qadrlaydigan madaniyatni rivojlantirishga sodiqligidan dalolat beradi. Ixtiro va kashfiyotlarning uzoq tarixiga ega

Shveysariya ilg'or texnologiyalar va ilg'or g'oyalar bo'yicha yetakchilik qilib, mumkin bo'lgan chegaralarni kengaytirishda davom etmoqda.

Metodologiya: Ushbu tadqiqotda xorijiy innovatsion siyosatning qiyosiy tahlilidan foydalangan holda sifatli tadqiqot usuli qo'llaniladi. Ma'lumotlar turli mamlakatlardagi innovatsion strategiyalar bilan bog'liq rasmiy hisobotlar, akademik nashrlar va siyosiy hujjatlardan to'planadi. Muvaffaqiyatli amaliyotlar, duch kelgan muammolar va innovatsion siyosatni amalga oshirishda olingan saboqlarni aniqlash uchun amaliy tadqiqotlar ko'rib chiqiladi.

Tahlil va natijalar: Natijalar bo'limida xorijiy innovatsion siyosatning qiyosiy tahlili natijalari taqdim etiladi. Unda innovatsiyalarni rag'batlantirish uchun turli mamlakatlar tomonidan qo'llaniladigan muvaffaqiyatli strategiyalar, masalan, soliq imtiyozlari, tadqiqot loyihalari uchun grantlar, texnologiyalar transferi tashabbuslari va startaplar uchun inkubator dasturlari muhokama qilinadi. Muhokama siyosatchilar uchun ushbu xulosalarning ta'siriga qaratiladi va milliy va mintaqaviy darajada innovatsion siyosatni takomillashtirish bo'yicha tavsiyalar beradi.

1-jadval

Global innovatsiyalar indeksi 2023-yil reytingi TOP-10¹

Reytingdagi o'rni	Mamlakatlar
1	Shveysariya
2	Shvetsiya
3	Amerika Qo'shma Shtatlari
4	Buyuk Britaniya
5	Singapur
6	Finlyandiya
7	Niderlandiya
8	Germaniya
9	Daniya
10	Koreya Respublikasi

¹ https://www.wipo.int/pressroom/en/articles/2023/article_0011.html

Global Innovation Index 2023 Shveysariyani ketma-ket 13-yil reytingda yana bir bor birinchi o‘ringa qo‘ydi. Shveysiya dunyodagi eng innovatsion iqtisodiyotlar ro‘yxatida AQSh, Buyuk Britaniya va Singapurni ortda qoldirib, ikkinchi o‘rinda turadi. Jami 132 mamlakat 80 ta ko‘rsatkich bo‘yicha innovatsion kuchlari baholandi. Jahon Intellektual Mulk Tashkiloti (WIPO) tomonidan ishlab chiqarilgan indeks mamlakatlarni har yili ro‘yxatdan o‘tkazgan patentlar soni, ilmiy-tadqiqot ishlariga sarflanadigan yalpi ichki mahsulotning ulushidagi pul miqdori va ularning ta‘lim tizimlarining mustahkamligi kabi sohalar bo‘yicha tartiblaydi. Shveysariya ushbu va boshqa jihatlarda qat‘iy izchillikni namoyish etdi, moliyalashtirish va fintech, farmatsevtika va oziq-ovqat tizimlari kabi turli sohalarga e‘tibor qaratdi. Shveysariya doimiy ravishda innovatsiyalar indeksleri bo‘yicha birinchi o‘rinni egallab, rivojlanayotgan innovatsion landshaftni namoyish etadi. Shveysariya tajribasi dengizga chiqmaydigan kichik davlat qanday qilib turli sohalarda innovatsiyalar uchun global markaz sifatida o‘zini namoyon qila olgani haqida tushuncha beradi. [2]

2-jadval

Shveysariya iqtisodiyoti²

T/R	Iqtisodiy ko‘rsatkich	Miqdor
1	Aholi soni	8 836 500 kishi
2	YaIM	870 mlrd \$
3	Aholi jon boshiga YaIM	98 800 \$
4	O‘rtacha yalpi ish haqi	89 100 \$
5	Ishsizlik	1.9 %
6	Inson taraqqiyoti indeksi	0,967 juda yuqori

Shveysariya iqtisodiyoti dunyodagi eng ilg‘or va yuqori darajada rivojlangan erkin bozor iqtisodiyoti hisoblanadi Shveysariyaning xalqaro reytinglarda doimiy ravishda yuqori o‘rinlarni egallab turishi uning jahon darajasidagi imkoniyatlaridan dalolatdir. Mamlakatning jasorati innovatsion imkoniyatlardan ta‘lim sohasidagi mukammallikka qadar bo‘lib, har doim global ko‘rsatkichlarda yuqori o‘rinlarni egallashga intiladi.[3]

Innovatsion iqtisodiyotdagi Shveysariya takliflari quyidagicha tahlil qilinadi:

² https://en.wikipedia.org/wiki/Economy_of_Switzerland

O‘zining aniqligi, sifati va innovatsiyasi bilan mashhur Shveysariya innovatsion iqtisodiyot sohasida jahon yetakchisi bo‘lib qolmoqda.

➤ Asosiy takliflardan biri barqaror innovatsiyalarni ilgari surishdir. Shveysariya iqlim o‘zgarishi va resurslar tanqisligi kabi global muammolarni innovatsion yechimlar orqali hal qilish muhimligini tan oladi. Barqarorlikka yo‘naltirilgan innovatsiyalarni rag‘batlantirish orqali mamlakat nafaqat iqtisodiy o‘shini ta‘minlabgina qolmay, balki yanada ekologik toza va ijtimoiy mas‘uliyatli kelajakka hissa qo‘shishni maqsad qilgan.

➤ Shveysariyaning akademiya, sanoat va hukumat o‘rtasidagi hamkorlikni rivojlantirishga qaratilgan innovatsion strategiyasining yana bir asosidir. Hamkorlik va bilim almashinuvini rag‘batlantirish orqali Shveysariya tashabbuslari g‘oyalar gullab-yashnashi, texnologiyalar rivojlanishi va biznes rivojlanishi mumkin bo‘lgan dinamik ekotizim yaratishga intiladi. Ushbu hamkorlikdagi yondashuv nafaqat innovatsiyalarni tezlashtiradi, balki Shveysariya kompaniyalarining global miqyosdagi raqobatbardoshligini oshiradi.

➤ Shveysariya asosiy tarmoqlarda texnologik yutuqlarni rag‘batlantirish uchun ilg‘or tadqiqot va ishlanmalarga sarmoya kiritmoqda. Shveysariya sog‘liqni saqlash, moliya va texnologiya kabi sohalardagi ilmiy-tadqiqot tashabbuslarini qo‘llab-quvvatlab, innovatsiyalarga asoslangan o‘shini rag‘batlantirish va yetakchi innovatsion kuch sifatidagi obro‘sini saqlab qolishni maqsad qilgan. Bu sa‘y-harakatlar nafaqat iqtisodiy farovonlikka olib keladi, balki butun jamiyatga foyda keltirishi mumkin bo‘lgan kashfiyotlarga yo‘l ochadi.

➤ Shveysariya iste‘dodlarni tarbiyalash va tadbirkorlikni qo‘llab-quvvatlashga katta e‘tibor beradi. Turli rag‘batlantirish dasturlari, moliyalashtirish sxemalari va inkubatorlar orqali mamlakat startaplar va innovatorlar uchun o‘z g‘oyalarini haqiqatga aylantirish uchun qulay muhit yaratmoqda. Shveysariya innovatorlarning keyingi avlodiga imkoniyatlar berib, innovatsion iqtisodiyotda kelajakdagi yutuqlarni qo‘zg‘atadigan doimiy ijodkorlik va zukkolik tizimini ta‘minlamoqda. Bir paytlar o‘zining ajoyib tog‘lari va ko‘llari bilan mashhur bo‘lgan Alp

togʻlari mamlakati jahon innovatsion poytaxti sifatida oʻzining gʻayrioddiy obroʻsini mustahkamlamoqda. Eksportni qimmatroq qiladigan kuchli valyuta tomonidan yaratilgan qiyinchiliklarni hisobga olsak, innovatsiyalar boʻyicha bu havas qilsa arziydigan rekord, balki mehnat xarajatlari tufayli ishlab chiqarish xarajatlari ham nisbatan yuqori boʻlishi mumkin. Biroq, eng yaxshi xodimlarni jalb qilish va ushlab turish uchun yuqori ish haqi paketlari kerak, chunki mamlakat dunyodagi eng yaxshi iqtidorlar zaxiralaridan biriga ega. Rivojlanish uchun moʻljallangan boshqa innovatsion tarmoqlarga energetika, tabiiy resurslar va atrof-muhit sohalari kiradi. Rasmiylar energiyani saqlash, aqlli tarmoqlar, energiya ishlab chiqarish, aqlli binolar yashash uchun, energiya resurslari samaradorligi va yashil kimyoda yangi texnologiyalarni yaratishga tayyor. Shveytsariya aviatsiya va kosmik texnologiyalar, shuningdek, avtonom haydash, avionika va dronlar, elektr harakatchanligi va batareyalar, harakatni rejalashtirish va transport tizimlari va harakatlanish infratuzilmasi sohasida yetakchilik qilmoqda.[4]

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, ushbu ilmiy tadqiqot innovatsion iqtisodiy rivojlanish boʻyicha xorijiy tajribalarni oʻrganish natijasida olingan asosiy fikrlarni umumlashtiradi. Unda innovatsiyalar uchun qulay ekotizim yaratish, jumladan, kuchli ilmiy-tadqiqot institutlari, hukumatning qoʻllab-quvvatlovchi siyosati, moliyalashtirishdan foydalanish hamda ijodkorlik va tadbirkorlikni rivojlantiruvchi madaniyat muhimligi taʼkidlanadi. Muvaffaqiyatli xalqaro modellarni oʻrganish orqali mamlakatlar barqaror iqtisodiy oʻsish va global bozorda raqobatbardoshlik uchun oʻzlarini yaxshiroq joylashtirishlari mumkin. Shveytsariyaning innovatsion iqtisodiyotdagi takliflari uning mukammallikka, taraqqiyotga va barqarorlikka sodiqligini aks ettiradi. Tadqiqot, hamkorlik va isteʼdodlarni rivojlantirishda oʻzining kuchli tomonlarini ishga solgan holda, Shveytsariya innovatsiyalar kelajagini global miqyosda shakllantirishni davom ettirishga tayyor. Mamlakat oʻzining istiqbolli tashabbuslari bilan olgʻa siljib borar ekan, dunyo Shveytsariya innovatsiyalarining jahon sahnasida oʻzgarib turuvchi taʼsirini intiqlik bilan kuzatmoqda.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Sidorov, V. A., Tursunov, I. E., Sharipov, T. S., & Yahyoyeva, S. O. (2023). INNOVATSIYA IQTISODIYOTI: TEXNOLOGIK YUTUQ MUAMMOSI. BARQARORLIK VA YETAKCHI TADQIQOTLAR ONLAYN ILMIY JURNALI, 3(2), 8-15.
2. Nazarov, R. (2022). RAQAMLI IQTISODIYOTNI RIVOJLANTIRISHDA XORIJIY TAJRIBA VA INNOVATSIYA. Theoretical aspects in the formation of pedagogical sciences, 1(5), 125-128.
3. Baxshilloevna, A. G. (2023). Innovatsion ta'lim texnologiyalarining turlari, nazariy asoslari va ulardan geografiya o'quv mashg'ulotida foydalanish masalalari. Journal of Universal Science Research, 1(6), 6-12.
4. Gulmira, P. (2023). ZAMONAVIY AXBOROT TEXNOLOGIYALARDA INNOVATSIYALARNI QO'LLASH USTIVORLIGI. In Uz-Conferences (Vol. 1, No. 1, pp. 368-372).